

**Відокремлений структурний підрозділ
«Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу
Уманського національного університету садівництва»**

Циклова комісія гуманітарних дисциплін

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

Заступник директора

з навчальної роботи

 Н.П.Николюк

„01” вересня 2023 року

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ»**

Галузь знань Електрична інженерія

Спеціальність *141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка*

Відділення – *Відділення технічних спеціальностей*

Умань – 2023 рік

Розробник: *Ковтун Таміла Іванівна, к.пед н.викладач-методист, спеціаліст вищої категорії*

Програма затверджена на засіданні циклової комісії гуманітарних дисциплін.

Протокол від 01.09.2023 р. № 1

Голова циклової комісії *Ковтун Таміла Іванівна*

01.09.2023 р.

(Ковтун Т.І.)

1. Пояснювальна записка

Програма вивчення навчальної дисципліни «Соціологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів галузі знань: 14 «Електрична інженерія».

Спеціальності: 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є суспільство як цілісна система відносин.

Навчальна дисципліна Соціологія дає можливість ознайомити студентів із суспільством як системним утворенням, розібратися в сутності його структурних елементів, простежити взаємозв'язок між ними. Значна увага приділяється ролі людського потенціалу в суспільстві, проблемам взаємовідносин людини та соціуму, гармонізації цього процесу. Засвоюючи світовий досвід соціології, студенти звертаються до проблем власного суспільства, з позицій соціологічної науки оцінюють причини негативних явищ, виробляють власне ставлення до них і спрямовують зусилля на пошук шляхів удосконалення соціальних відносин.

Міждисциплінарні зв'язки: соціологія є інтегративною, міждисциплінарною наукою, в якій містяться основи знань цілого ряду природничих, соціальних та гуманітарних дисциплін. Вона тісно пов'язана з такими науками, як математика, демографія, статистика, інформатика, які допомагають їй в дослідженні всіх сфер життя суспільства. Плідний зв'язок соціології із соціальними науками: історією, соціальною філософією, економікою, соціальною психологією, політологією, культурологією та іншими.

Призначення навчальної дисципліни: «Соціологія» є дисципліною циклу загальної підготовки. Вивчення соціології як суспільної дисципліни дасть можливість систематизувати та упорядкувати все різноманіття форм людського суспільства, діяльності, зрозуміти ті складні зміни, що відбуваються в духовному, економічному, політичному житті сучасного суспільства. Соціологія як наука занурює у світ духовних цінностей, дозволяє осмислити як єдиний комплекс суспільного і духовного життя людини, етнічні та національні норми і цінності, дає можливість долучитися до скарбниць мудрості й досвіду, надбаних людством протягом тисячоліть.

1. Мета, завдання навчальної дисципліни, компетентності та очікувані результати навчання

Метою викладання навчальної дисципліни “ Соціологія” є формування у здобувачів освіти уміння використовувати соціологічний підхід як важливий засіб, дійовий інструмент аналізу складних соціальних проблем у всіх сферах життя, а головне в діяльності виробничих організацій.

Завдання курсу - згідно з вимогами освітньої програми здобувачі освіти повинні

Знати: місце соціології в системі соціальних наук; загальну характеристику суспільства як цілісної системи та її складових елементів; предмет, структуру,

функції, принципи, методи, основні категорії та закони соціології як науки; особливості становлення соціології як самостійної науки; структуру та зміст спеціальних соціологічних теорій; послідовність розробки програми соціологічного дослідження; основні методи збору, обробки, аналізу результатів соціологічного дослідження; шляхи реалізації результатів соціологічних досліджень і соціальних технологій у суспільній практиці.

Вміти: пояснювати, оцінювати, узагальнювати знання про суспільство в контексті системного підходу з елементами структурно-функціонального аналізу; володіти основними соціологічними термінами, користуватися ними; користуватися всіма доступними джерелами знань, вміти самостійно відшукувати інформацію за темою.

Навчальна дисципліна направлена на досягнення компетентностей освітньої програми:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК5. Здатність працювати в команді

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК1. Здатність використовувати практичні навички та методи фундаментальних наук у професійній діяльності

Результати навчання:

РН1. Застосовувати у професійній діяльності знання з фундаментальних і прикладних наук

РН2. Спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

РН4. Обробляти, аналізувати та застосовувати інформацію з різних джерел

РН5. Працювати самостійно та в команді

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

1. Вступ. Соціологія як наука.. Предмет і завдання соціології

Соціологія як наука. Предмет, об'єкт, закони і категорії Місце і роль соціології в системі суспільствознавства. Предмет і об'єкт соціології. Макро- та мікросоціологічні рівні вивчення суспільства. Функції, принципи, методи, категорії соціології, основні закони соціології. Структура соціологічного знання: теоретична соціологія, спеціальні соціологічні теорії, прикладна соціологія. Основні етапи і тенденції розвитку соціологічної думки Становлення соціології як самостійної науки. Основні етапи і тенденції розвитку соціологічної думки. Загальні положення соціологічних поглядів О. Конта, Г. Спенсера, Е. Дюркгейма, М. Вебера, В. Парето. Зародження соціологічної думки в Україні. Політична соціологія М. Драгоманова. Українська ідея М. Грушевського. Ідея національної держави В. Липинського. Проблеми і досягнення української соціології в умовах розбудови незалежної держави. Сучасний етап розвитку соціологічної науки.

2. Суспільство: сутність та суперечливість розвитку

Зміст поняття «суспільство». Загальна характеристика базисних компонентів соціального життя: соціальні процеси, взаємодії, відносини та зміни; соціальні спільноти та соціальні інститути; соціальний зв'язок та контроль. Сутнісні риси суспільства, проблема типологізації суспільств. Характерні особливості і тенденції постіндустріального суспільства.

3. Соціальна структура і соціальна стратифікація

Поняття соціальної структури суспільства та її складові елементи. Соціальна стратифікація. Тенденції розвитку соціальної мобільності. Соціальні статуси та ролі, шляхи їх набуття. Процес модернізації та стратифікаційні зміни в сучасному українському суспільстві: проблеми та умови їх вирішення. Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальний контроль. Соціальні зміни та соціальні процеси. Природа та типи соціальних рухів. Різновиди соціальних процесів. Соціальні інститути суспільства. Особистість у системі соціальних зв'язків.

4. Соціальні норми як регулятори соціальної взаємодії

Соціальні норми як регулятори соціальної взаємодії. Цінності та їх інтегративна роль. Основні різновиди цінностей. Мораль та право. Теорія аномії. Теорія девіації. Типи девіантної поведінки за Р.Мертоном. Злочин і покарання. В'язниця і покарання. Злочини без жертв

5. Культура – показник рівня суспільного розвитку

Поняття культури в соціології. Види культури. Культура як якість суспільного життя. Форми культури та їх взаємодія. Соціальні функції культури; її структурні елементи: мова, традиції, норми, цінності, обряди, знання, переконання. Акультураційні стратегії в сучасному світі.

6. Соціологія політики. Громадянське суспільство, його ознаки

Політика як суспільне явище і об'єкт соціального наукового аналізу. Проблемне поле соціології політики та його основні елементи . Особистість як суб'єкт політичних відносин, участь в політичному житті. Електоральні дослідження в соціології політики.

7. Етносоціологія

Предмет, об'єкт та історія розвитку. Основні підходи до сутності етнічного як суспільного явища. Національно-етнічні відносини та процеси. Націоналізм та національне питання і аспекти націоналізму.

8. Національно-етнічні процеси відносини

Національно-етнічні процеси і відносини.
Інтеграція. Асиміляція. Сепаратизм. Геноцид.

9. Соціологія сім'ї. Гендерна соціологія

Поняття про предмет соціології сім'ї. Сім'я та шлюб як соціальні інститути. Структура, функції сучасної сім'ї. Типологія сім'ї. Причини сімейних конфліктів як предмет соціологічних досліджень. Підготовка молоді до створення сім'ї, зміцнення її стабільності як стратегічні суспільні завдання українського соціуму. Демографічна ситуація в Україні.

10. Соціальні відносини та соціальні конфлікти

Предмет і метод соціології конфлікту. Природа, динаміка та механізми виникнення соціального конфлікту. Поняття, причини, мотивація, функції та структура, стадії соціального конфлікту. Типологія і класифікація конфліктів, методи їх вирішення і попередження. Управління соціальним конфліктом. Профілактика конфліктів, управління поведінкою особистості з метою запобігання конфліктам.

11. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії

(Соціологія освіти, соціологія релігії, соціологія екології, соціологія міста і села, соціологія права) Предмет і об'єкт соціології релігії. Основні підходи до визначення соціальної сутності релігії. Релігія як соціальний інститут. Функції релігії. Релігійна ситуація в Україні на сучасному етапі. Предмет, проблематика, структура і функції соціології права. Соціальна природа правомірної та протиправної поведінки. Механізми соціальної дії та реалізації права в процесі розбудови громадянського суспільства в Україні.

12. Програмування та організація досліджень

Особливості підготовки та проведення конкретно-соціологічних досліджень. Головні етапи розробки програми соціологічного дослідження та її компоненти. Вибірка в соціологічному дослідженні.

13. Основні методи соціологічних досліджень

Основні методи конкретно-соціологічних досліджень. Опитувальні методи збору соціологічної інформації. Види опитувань: анкетування, інтерв'ю, соціометричне опитування. Спостереження та його види. Експериментальні методи в соціології. Технологія обробки та аналізу емпіричних даних. Процедура інтерпретації результатів соціологічних досліджень.

3. Список рекомендованої літератури **Базова**

1. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія: навч. посіб. Київ: Кондор, 2021. 552 с.
2. Волович В. І. Соціологія: підручник. Київ, 2019. 808 с.
3. Горлач Н.Л, Кремень В.М. Соціологія. підручник. Київ, 2019. 808 с.
4. Соціологія: навчальний посібник для студентів для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання, що вивчають «Соціологію» / О.В.Горпинич, О.Ю.Клименко, Л.М.Москаленко, М.С.Труш, В.Ф.Ятченко. Київ : ДУТ, 2019. 235 с. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/l_1868_64391381.pdf
5. Барвінський А. О. Соціологія. Курс лекцій / А. О. Барвінський. – Київ : ЦНЛ, 200
6. Гук Л.П., Котурбаш О.Р. Соціологія. Навчально-методичний посібник. – К.: «Аграрна освіта», 2010.
7. Курчаба Т. Соціологія : навч.-метод. посіб. / Тетяна Курчаба. – Львів: ПП Сорока Т. Б., 2015.

8. Сірий Є. В. Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії : навч. посіб. / Є. В. Сірий. – Вид. 3-тє, випр. і доп. – Київ : Атіка, 2009
9. Соціологія : підручник / за ред. В. Г. Городяненка. – 3-тє вид., перероб., допов. – Київ : Академія, 2008.
10. Соціологія : підручник / за заг. ред. В. П. Андрущенка, М. І. Горлача. – Харків ; Київ, 1998
11. Танчин І. З. Соціологія : навч. посіб. / І. З. Танчин. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Київ : Знання, 2008.
12. Осипова Н.П. Соціологія. – К., 2004.
13. Піча В.М. Соціологія. Навчальний словник-довідник. – К.: Генеза, 2003
14. Шаповал М. Загальна соціологія / Микола Шаповал. – Вид. 3-тє. – Київ : Укр. центр духовної культури, 1996.
15. Шупик І.І. Соціологія. Навчально-методичний посібник. – К.: НМЦ, 2003.
16. Юрій М. Ф. Соціологія : підручник / М. Ф. Юрій. – Київ : Кондор, 2009.

Допоміжна

1. Білоус В.С. Соціологія у визначеннях, поясненнях, схемах. таблицях. К: Знання, 2002. 288 с.
2. Герасимчук А.А. та ін. Соціологія: Навч. посібник. К: Знання, 2002. 116 с.
3. Дворецька Г.В. Соціологія: Навчальний посібник. К: КНЕУ, 2002. 472 с.
4. Дрозденко К.С. Загальна психологія в таблицях і схемах: навч. посібник. К. : ВД «Професіонал», 2004. 304 с.
5. Жоль К.К.. Соціологія. Навчальний посібник. К: Либідь, 2005. 440 с.
6. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 240 с.
7. Марчук П.П.. Соціологія. Навчальний посібник. Тернопіль, 1998. 320 с.
8. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. 1: Соціальна психологія особистості і спілкування. К.: Либідь, 2004. 576 с.
9. Піча В.М. Соціологія: загальний курс. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К: Каравела, 2000. 248 с.
10. Городяненко В.Г. Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К: Академія, 2002. 560 с.
11. Загальна психологія: підручник /О.В. Скрипченко, Л.В. Волинська, З.В. Огороднійчук та ін. К.: Либідь, 2005. 464 с.
12. Загальна психологія / За заг. ред. С. Д. Максименка. Підручник. 2-ге вид., переробл. і доп. Вінниця: Нова книга 2004. 704 с.
13. Лукашевич М.П.. Соціологія. Базовий курс. К: Каравела, 2005. 312 с.
14. Психологія : Підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; за заг. ред. Ю. Л. Трофімова. 3-тє вид., стереотип. К.: Либідь, 2001. 560с.
15. Танчин І.З. Соціологія. Навчальний посібник. К: Знання, 2007. 351 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.sau.kiev.ua/> – сайт Соціологічної асоціації України.
2. <http://www.sau.kiev.ua/magazine.html> – електронна версія журналу «Український соціологічний журнал».
3. <http://i-soc.com.ua/ukr/zmist.php> – електронна версія журналу «Соціологія: теорія, методи, маркетинг».
4. <http://www.ukr-socium.org.ua/> – електронна версія журналу «Український соціум».
5. <http://stmm.in.ua/> – журнал «Соціологія: теорія, методологія, маркетинг».
6. <https://periodicals.karazin.ua/usocjour> – «Український соціологічний журнал».
7. Українські підручники онлайн: Соціологія [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/sotsiologiya/>

8. Методи навчання

При викладанні даної дисципліни застосовуються методи:

- словесні (розповідь, пояснення, бесіда, лекція);
- наочні (демонстрація, ілюстрація, спостереження);
- практичні (розв'язування задач, вирішення ситуаційних вправ);
- логічно-пізнавальні (аналіз, синтез, індукція, дедукція, традукція);
- проблемного викладання (проблемно-інформаційний, частково-пошуковий, дослідницький);
- інтерактивні методи (ділова гра, диспут, „мозковий штурм”, Case-метод, „мікрофон”, незакінчені речення та інші)

9. Методи контролю

- Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування.
- Письмовий контроль у вигляді модульних контрольних робіт, самостійних письмових робіт, економічних диктантів, поточного та підсумкового тестування.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Контроль знань і умінь здобувачів освіти з дисципліни здійснюється відповідно до системи організації освітнього процесу: екзамен/залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Поточне оцінювання, тести проміжного контролю, оцінювання завдань самостійної та індивідуальної роботи.

Підготовка і виступи з індивідуальними науково-дослідними завданнями.

Підготовка та захист проектів і презентації.

Контрольна робота.

Критерії оцінювання знань, вмінь, компетентностей студентів з навчальної дисципліни

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є такі:

1. Виконання всіх видів навчальної роботи , передбачених робочою програмою з дисципліни;
2. глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
3. вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
4. характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
5. вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
6. вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.